

Warszawa, 20 września 2014 r.

Prof. UW dr hab. Jan Rowiński (emeritus)
Instytut Stosunków Międzynarodowych
Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej

Krzysztof Sajewskiego

Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania stabilizacji systemu politycznego w KRL-D

**przygotowanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Waldemara J. Dziaka z Instytutu
Studiów Politycznych PAN*¹**

Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14 marca 2003 r. przewiduje, że „rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub artystycznego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej, a także umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej”.

Kierując się tymi wymogami, pracę doktorską Krzysztofa Sajewskiego starałem się ocenić z uwzględnieniem następujących kryteriów: podstawowe informacje o rozprawie, wybór i znaczenie tematu, poprawności metodologicznej, struktury i treści pracy, realizacji celu, jakim jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz kryterium wykorzystania źródeł i literatury przedmiotu, a także oceny formalnej strony pracy (m.in. poprawności językowej, nazewnictwa, transkrypcji, przypisów i odsyłaczy itd.). Przedstawiłem też szereg uwag i sugestii w kwestiach merytorycznych oraz strony formalnej rozprawy.

I. Informacje podstawowe :

Przedstawiona rozprawa liczy 389 stron. Z czego: strona tytułowa, spis treści -3 strony, część merytoryczna 302 stron, aneksy 63 stron , bibliografia 21stron

II. Wybór tematu

Wybór tematu został określony prawidłowo, z zachowaniem wymogów związanych z formułowaniem hipotez i pytań badawczych w ramach nauki o stosunkach

---

* Rozumiem, że dr Konrad Świder z INP PAN był promotorem pomocniczym ?

międzynarodowych.. Niezwykle istotne jest to, że został potraktowany przez Autora zobowiązująco a nie deklaratywnie, uznany jako centralny, Jest on innowacyjny przez stopień wielostronnej, pogłębionej analizy i badań nad charakterem i strukturami wewnętrznymi aparatu władzy, relacji ze społeczeństwem, korzeni kulturowo-cywilizacyjnych i doświadczeń historycznych państwa. Innymi słowy niezbędny dla zrozumienia ich realnego wpływu na kształtowanie celów kierunku i treści jego polityki. Wewnętrznej i zagranicznej, niezwykle wartościowy w sensie poznawczym i ważny dla praktyki politycznej, Celem pracy jak określił doktorant, jest próba wyjaśnienia casusu KRL-D, fenomenu odmienności i trwania państwa północnokoreańskiego. Czym się charakteryzuje? Na czym się opiera? Jakie są jego źródła i uwarunkowania kulturowo-cywilizacyjne, skomplikowane losy historyczne Korei, charakter władzy, systemu jej sprawowania, wpływ czynników zewnętrznych .itd.

Interesująco sformułowane hipotezy badawcze i pytania ” (por. s. 3-4), zmuszają do przemyśleń i głębszej refleksji nad szeregiem powielanych także w poważnych zagranicznych publikacjach naukowych (nie wspominając o komentarzach prasowych) ”oczywistych” i „bezdyskusyjnych” opinii i ocen, dot. sytuacji i perspektyw reżimu północnokoreańskiego. Szereg z nich, a przede wszystkim ich uzasadnienie, kwestionuje doktorant, wskazując, że jest to problem znacznie bardziej skomplikowany i specyficzny. Przyznaje, że KRL-D jest ostatnim reliktem zimnej wojny i najbardziej totalitarnym i represyjnym reżimem w tej części świata, państwem uzbrojonym po zęby, ogarniętym permanentnym kryzysem gospodarczym, stanowiącym zagrożenie dla stabilizacji i pokoju nie tylko w regionie, izolującym się od świata zewnętrznego...., ale równocześnie przekonywująco dowodzi, że wybór takiej polityki jest świadomym, przemyślanym wyborem rządzącego klanu rodzinnego Kimów, realizowanym konsekwentnie, efektywnie i zręcznie...Jej podstawowym celem nie jest samobójstwo, lecz uratowanie „rodzinnego” reżimu i utrzymanie się u władzy. Odnosząc się do pojęcia i kryteriów „stanu państwa upadłego” wskazuje, że ocena KRL-D jako tego przykładu jest nieadekwatna. Autor prezentuje jedną z najbardziej przekonującą w znanej mi rodzimej literaturze przedmiotu, dogłębną i wszechstronną wivisekcję historycznych korzeni, charakteru i źródeł tego reżimu, oraz mechanizmów i środków jakimi się posługuje.. Dowodzi, że jednym z najważniejszych instrumentów przetrwania reżimu jest pełne podporządkowanie zatamizowanego i zniewolonego, własnego społeczeństwa podanego totalnej kontroli i odcięcie go od świata zewnętrznego oraz rozbudowa militarnej potencjału odstraszenia opartego o bron masowego rażenia (atomowa, chemiczna i bakteriologiczna) i środki jej przenoszenia. Niezwykle ważnym instrumentem w działaniach

zewnątrznych jest nader zręczne wykorzystywanie sprzeczności i konfliktu interesów piątki najważniejszych „rozgrywających” (Chin, USA , Japonii, Rosji i ... Republiki Korei). Odpowiadają one na kluczowe pytanie, dlaczego trwanie tego reżimu jest możliwe..

III, Poprawność metodologiczna.

Założenia metodologiczne recenzowanej rozprawy są prawidłowe, gdyż postawiono w niej tezy do udowodnienia, sformułowano pytania badawcze oraz przeprowadzono studia z wykorzystaniem metod i instrumentów badawczych właściwych nauce o stosunkach międzynarodowych. W zakresie rozpoznania problematyki autor posłużył się przede wszystkim: obserwacją, opisem, analizą i syntezą; w oparciu o bardzo bogaty materiał faktograficzny, odwołując się pośrednio do teorii politologicznych dla ich wyjaśnienia. Chociaż ten ostatni aspekt zasługiwałby na obszerniejsze potraktowanie.

IV. Struktura i treść pracy.

Przyjęty układ i konstrukcję rozprawy uważam za trafną, uzasadnioną, skoncentrowaną na głównym temacie, stwarzającą możliwość całościowej, wyważonej i obiektywnej jego prezentacji. Jest on logiczny, spójny oparty na bogatym i starannie zebranych materiale faktograficznym, odwołującym się m.in. do licznych często nieznanymi źródeł północnokoreańskich objętych klauzulą poufności Całość podporządkowana celowi efektywnego i przekonywającego rozwiązania postawionego problemu badawczego.

Rozprawa składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia i aneksu oraz spisu bibliografii.

We **Wstępie** przedstawione zostały główne założenia rozprawy i uzasadnienie wyboru tematu i sformułowano także kluczowa hipotezę badawczą oraz poprzez pytania badawcze sposób w jaki doktorant zamierza ją uzasadnić.

W rozdziale I autor omawia „*Narodziny północnokoreańskiego systemu władzy*” koncentrując się na przedstawieniu rewolucji koreańskiej i jej specyfiki, uzasadnienia dlaczego na Północy nastąpiła akceptacja radzieckiego, stalinowskiego modelu i jego „wdrażania” oraz uwarunkowań wewnętrznych i zagranicznych procesu jego” koreanizacji” określanej jako „wybór narodowej drogi do socjalizmu”. Przedstawia przebieg i źródła sukcesu i osobistego tryumfu Kim Ir Sena.

Rozdział II zatytułowany „*Wewnętrzne uwarunkowanie północnokoreańskiego modelu państwa totalnego*” poświęcono jest kluczowym dla zrozumienia jego historycznych korzeni, kulturowo- cywilizacyjnych uwarunkowań, charakteru elit rządzących, ich struktur i podległości, metodom sprawowania władzy, dywersyfikacji społecznej i

kontroli nad społeczeństwem oraz idei i postaw do których odwołują się rządzący. Bez tej wiedzy nie można zrozumieć swoistej wyjątkowości casusu państwa północnokoreańskiego.

W rozdziale III doktorant podaje analizie *Zewnętrzne uwarunkowania stabilizujące (dodajmy i destabilizujące) system wewnętrzny Korei Północnej*. Przedmiotem analizy jest polityka manewrowania i jej efekty w stosunkach z wielkimi sąsiadami, filarami bezpieczeństwa i rozwoju KRL-D: Związkiem Radzieckim i ChRL, reakcja na zmiany w relacjach w trójkącie: Moskwy, Pekinu i Waszyngtonu analizowanych przede wszystkim pod kątem szans i zagrożeń dla reżimu. Konsekwencje rozszerzającego się kryzysu wewnętrznego, niezdolność do dokonania reform, przegrana rywalizacja z Republiką Korei, nasilanie awanturniczej i konfrontacyjnej polityki wobec Południa, antagonizowanie stosunków z sąsiadami i w regionie, niedotrzymywanie podjętych zobowiązań itd. dramatycznie pogłębił izolacja międzynarodową KRL-D. Groźba załamania reżimu Kimów stała się realna.

W rozdziale IV p.t. *Północnokoreańska bron atomowa i raketowa- fundament stabilizacji i nienaruszalności wewnętrznego systemu politycznego*, doktorant, szczegółowo omawia budowę i stan potencjału militarnego KRL-D przede wszystkim arsenału atomowego i środków przenoszenia broni masowego rażenia oraz założenia kursu *songung* „**armia przede wszystkim**”, które mają zagwarantować uratowanie nie tylko anachronicznego systemu i władzy dynastii Kimów ale i doprowadzić do oficjalnego uznania KRL-D jako członka ekskluzywnego klubu państw atomowych

Zakończenie stanowi podsumowanie efektów studiów i analiz, potwierdzenie trafności hipotezy badawczej i sformułowanie konkluzji i wniosków końcowych. dot. charakteru i specyfiki casusu reżimu północnokoreańskiego. „To, ona- pisze doktorant jest kluczem do odpowiedzi na pytanie o czynniki wewnętrzne i zewnętrzne stabilizujące system polityczny Korei Północnej. To, że KRL-D nie upadła i nadal trwa w prawie niezmiennych strukturach, wizjach i hasłach, w olbrzymim stopniu związane jest właśnie z tą specyficzną nie powtarzalną północnokoreańską rzeczywistością” (s.305). Dlatego, przewidywania wielu ekspertów, że nastąpi to na zasadzie teorii domina wkrótce po ”jesieni ludów” 1989 r. w Europie Środkowo-Wschodniej czy po rozpadzie ZSRR (1991 okazały się przedwczesne

V. Realizacja celu badawczego

Poziom merytoryczny rozprawy oceniam wysoko. Analityczne ujęciu tematu, opiera się o obszerne fragmenty opisowe. U ich podstaw legł, skrupulatnie zgromadzony, obszerny, w wielu wypadkach trudno dostępny materiał empiryczny, z szczególnie z dziedziny

niejawnych lub odtajnionych dokumentów w tym dyplomatycznych i relacji uczestników tych wydarzeń oraz opinii wybitnych ekspertów. Obszar badawczy został poprawnie uporządkowany i rzetelnie zagospodarowany. Weryfikacji została poddana wartościowa, w sposób jasny sformułowana, teza rozprawy. Cel badawczy określony we wstępie, został zrealizowany, hipoteza badawcza - pozytywnie zweryfikowana. Sumaryczne konkluzje w kolejnych rozdziałach doktoratu stanowią wartościową podstawę do pogłębionej dyskusji, gdyż obok inspirujących, oryginalnych, nowych, opinii i ocen, są i takie, które mogą budzić kontrowersje.

VI. Bibliografia, wykorzystanie źródeł i literatury przedmiotu.

Bibliografia rozprawy budzi uznanie. (por. s.370- 90) Zawiera najważniejsze pozycje z tej tematyki w rodzimej literaturze przedmiotu i zagranicznej, głównie ale nie tylko w j. angielskim, z odwołaniem się do opinii i ocen czołowych ekspertów zagranicznych („z najwyższej pułki”), w tym badaczy z Korei Południowej i Chin zajmujących się tą problematyką, ich publikacji, ekspertyz i analiz. Niezwykle cennym uzupełnieniem są materiały północnokoreańskie w tym wiele nieznanych informacji z poufnych dokumentów, relacji z rozmów i spotkań z dyplomatami KRL-D. Nie można jednak nie zwrócić uwagi, że sposób prezentacji bibliografii narusza zasady formalne obowiązujące w pracach naukowych²

VII. Kwestie merytoryczne; wybrane przykładowo uwagi, sugestie;

s. 34 W pierwszym okresie to komuniści z Południa byli najgroźniejsza i najniebezpieczniejsza frakcja dla marszu Kim Ir Sena po władzę, tym bardziej, że taką była opinia J.W Stalina.

s.49 w 1956 r...” zimna wojna w Europie powoli się kończyła,”...Czyżby?,

s.52 Stosunek Mao do uchwał XX Zjazdu KPZR był więcej niż krytyczny.... Na VIII Zjeździe KPCh otwierając obrady wymienił jako ważne wydarzenie.

s,56 prawidłowe tłumaczenie linii generalnej KPCh w okresie” wielkiego skoku” „*więcej, szybciej, lepiej oszczędniej budować socjalizm*”

Koniecznienależy uwzględnić fakt ewolucji **doktryny konfucjańskiej**. Władcy Korei opierali się na **konfucjanizmie imperialnym** Dong Zhongshu, stał się on podstawą i doskonałym narzędziem centralizacji władzy cesarskiej legitymizował ją i wskazał na jej praktyczną nieograniczoność. Chińską kulturę polityczną i administracyjną podobnie jak

---

² Szerzej por. np. Collegium Civitas; Aleksander Manterys: *Wskazówki redakcyjne dla studentów*. Warszawa 2009 r. s. 4-7. lub „*O zasadach kompozycji pracy magisterskiej*” opracowany przez Katedrę Studiów Interkulturowych Europy Środkowo- Wschodniej UW 2006 r. s.2-3. „*Dwa sposoby sporządzania bibliografii*” Bibliografia. Poprawna Polszczyzna II 3003-PP2 -0G) s.2-5 czy przy publikacjach por. „*Wskazówki dla autorów*”. Zalecenia redakcji Azji i Pacyfiku z 24.09.2008 r.

wzorująca się niej Korei, ukształtował **amalgamat konfucjanizmu i legizmu**, które pozostawały zawsze przez wieki obecne w bieżącej praktyce politycznej obu państw.. Te dwa oblicza systemu sprawowania władzy Ross Terrill, historyk i biograf Mao Zedonga, określił jako „legistyczny pancerz” (siła aparatu przymusu) i „maskującą jedwabną szatę konfucjanizmu” (indoktrynacja z odwołaniem do cnoty, moralności, harmonii i szacunku dla hierarchii). Akcentując wpływ zachowań i sprawowania władzy elit rządzących Korei poznawanie i przyswajanie sobie osiągnięć Państwa Środka, wzorców organizacji i struktur administracyjnych, rozwiązań prawnych, itd. które sprzyjały rozwojowi cywilizacyjnemu na Półwyspie, w praktyce nie były one przyjmowane bezkrytycznie i mechanicznie naśladowane przez Koreańczyków, lecz adoptowane do rodzimych realiów i specyfiki.. Poczucie tożsamości narodowej było „od zawsze” niezwykle silne, w społeczności koreańskiej tym bardziej, ze obecność i wpływy władców Cesarstwa Chińskiego na Półwyspie Koreańskim miały charakter nie tylko cywilizacyjno-kulturowego wzorca, ale i okresy kolonialnego podporządkowania, narzucony system trybutarny oraz wielowiekowa skala ingerencji, aby zagwarantować sobie dominującą kontrolę i stan zależności nad tak ważnym strategicznie małym sąsiadem.. Rodziło to krytyczny i nieufny stosunek do Chińczyków, szczególnie w północnej części Półwyspu. Wyrazem tego były ogromne wysiłki, aby nie ulec sinizacji utrzymać swa odrębność „ pozostać sobą” .Znajdowało i znajduje to odzwierciedlenie w odmienności w architekturze, sztuce, ubiorze, obyczajach, kuchni itd. Podobne zjawisko obserwujemy także w Wietnamie,

Lista uwag jest znacznie dłuższą przekaze je oddzielnie doktorantowi

VIII. Ocena formalnej strony pracy (m.in. poprawności językowej, nazewnictwa, transkrypcji, przypisów i odsyłaczy itd.).

Poprawność językowa i nazewnictwo. Praca napisana żywą, ładną polszczyzną, dynamiczną narracją, czyta się ją z zainteresowaniem. Widoczny pozytywny wpływ lektury prac Promotora. Niekiedy (na szczęście rzadko) ponoszą autora emocje. Doktorant operuje precyzyjnym językiem, klarownie i jasno formułuje swoje opinie, przekonywająco merytorycznie przedstawia argumentację. Rażą natomiast liczne powtórzenia, pisane nierzadko dosłownie. Wynikają one z nieuważnej korekty redakcyjnej oraz m.in. jako efekt naruszania zasad prezentacji chronologicznej wydarzeń, a także, gdy omawiane są przekrojowo określone kluczowe problemy i towarzyszące im wydarzenia w różnych okresach niemal siedmiu dekad istnienia KRL-D. Brak spisu skrótów i akronimów, który mści się niewłaściwym lub „zróżnicowanym” ich zapisem w tekście rozprawy. Np. . Biuro Polityczne Komitetu Centralnego j Partii Pracy Korei - zapis po rozszyfrowaniu BPKC PPK

- na pewno nieprawidłowy (powtarzany wielokrotnie) L Odwołując się do dokumentów czy instytucji oficjalnych należy podawać ich obowiązującą nazwę. Pisząc Chiny nie można zapominać, iż po 1949 r. mówimy o dwóch autonomicznych częściach tego państwa: ChRL i Republice Chińskiej na Tajwanie formalnie trwających w nie zakończonyj wojnie domowej i ponad półwieku znajdujących się w stanie konfrontacji. Uwaga na "masowe literówki" i zbyt liczne błędy w prawidłowym zapisie imion własnych, nazw geograficznych

Transkrypcja: nie ukrywam, że to "pięta achillesowa" rozprawy. ; W pracy naukowej a szczególnie przy wyborze takiego tematu dotyczącego starożytnego, orientalnego państwa Azji Północno-Wschodniej w żadnym wypadku nie można pominąć wyjaśnienia (najlepiej już we Wstępie przyjętych zasad transkrypcji. Niestety ma to miejsce w tym wypadku. Doktorant pomija milczeniem swój wybór, stosuje „wszystkie zapisy jak podpadają” i czyni to dowolnie, niekonsekwentnie i niefrasobliwie. Uwaga ta dotyczy zarówno braku wyboru i nie przyjętej jako obowiązującej przez niego określonej zlatynizowanej transkrypcji koreańskiej, (jest ich cztery), jak i obowiązującego w Polsce od 1982 r. zgodnie z sugestią III konferencji ONZ w Sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych z Aten w 1977. chińskiego zlatynizowanego zapisu *hanyi pinyin*, o ściśle sprecyzowanych zasadach ich stosowania wypadku nazw i imion własnych na Tajwanie, w SAR Hongkongu i Makau oraz w państwach zamieszkalnych przez liczną diasporę chińska³...

---

³ Należy brać pod uwagę fakt, że nie istnieje ujednoczony i oficjalnie obowiązujący w obu państwach koreańskich zlatynizowany zapis, tak jak np. w wypadku chińskiego zapisu *hanyi pinyin*. Na Półwyspie Koreańskim występują cztery główne rodzaje transkrypcji obok McCune’a-Reischauera (przestrzeganej w zasadzie w KRL-D i stosowanej w literaturze anglojęzycznej), w Republice Korei stosuje się także oficjalnie zatwierdzoną w 1989 r. własną, znaną pod kryptonimem MOE lub amerykańską systemu Yale, W naszym rodzimym, koreańskim piśmiennictwie używa się obok spolszczonych zapisów, także niekiedy obarczonych nieprzemyślaną translacją z j. rosyjskiego np. Phenian mającej nie wiele wspólnego z oryginałem P’yongyang. Doktorant pomija milczeniem swój wybór nie wyjaśnia, dlaczego np., imiona zapisuje się raz ciągle, innym razem rozdzielone myślnikiem a jeszcze indziej wszystkie człony z dużej litery itd., dlaczego nazwy w wypadku geograficzne podlegają różnym metamorfozom. Określonymu wyborowi zapisu transkrypcji . odstępowania od tej zasady np. poprzez odwoływanie się do tradycyjnego nazewnictwa używanego w Polsce (np. Kim Ir Sen) należy przy pierwszym użyciu (w nawiasie umieścić zapis wg przyjętej transkrypcji), Odnośnie chińskich imion własnych i nazw do których odwołuje się autor w swej rozprawie należy stosować zlatynizowaną transkrypcję chińskiej *hanyi pinyin*. W wypadku tradycyjnie przyjętych w naszym kraju zapisów np. nazw geograficznych w nawiasie podać przy pierwszym użyciu, obowiązujący zapis np. Pekin (Beijing), Nankin (Nanjing), Kanton, (Guangzhou), Kuomintang (Guomindang) lub podobnie w wypadku znanych postaci Sun Yat-sen (Sun Zhongshan), Czang Kaj-szek (Jiang Jieshi), czy wojskowych : Peng Dehuai,

Przypisy: Zasadnicze zastrzeżenia budzi niezgodne z obowiązującymi zasadami „potraktowanie” wymienianych z nazwiska (nierzadko błędnie pisanych), przeważnie pozbawionych imion, bez informacji o tym kim byli (postacie historyczne) lub są osoby które wymieniane w rozprawie. Nie przestrzegany jest wymóg, że przy pierwszym wymienianiu ich w tekście należy podać: imię i nazwisko, pełnioną funkcję ewentualnie opatrzyć krótką notką biograficzna w przypisie lub w indeksie osobowym zamieszczonym w aneksie. Naruszanie tej zasady jest niestety nagminne. To poważny problem dla czytelnika, który nie specjalizuje się w tej problematyce. Koniecznie trzeba wprowadzić do przypisów związane informacje, w wypadku odwoływania się ale bez omawiania w tekście ważnych wydarzeń, symboli, kampanii, określeń, podjęć, nazw itd. Powinno ono nastąpić przy pierwszym ich przywołaniu np. określenie *Dzucze* s.30 i 59 ale wyjaśnienie jego znaczenia na s.116 sprawa Gao Ganga i Rao Shushi; s.32, kampania ”Niech rozkwita 100 kwiatów, niech współzawodniczy 100 szkół (*shuangbai*); s.48, s.9 107 ruch Czholima; s.95 *yin i yang*; s.107 legendarny Krol Tangun, s.195 Gabinet 39, itd

Odsyłacze: słabości formalne jak wyżej związane z przestrzeganiem obowiązujących reguł w przyjętym zapisie. Zasluguje na odnotowanie prezentacja bogatej palety, różnorodnych źródeł, gdzie można znaleźć na dany temat szersza informację, w tym do publikacji i opracowań z których autorzy nie podzielają „światoburczych” opinii doktoranta..

Sumując te” krople dziegciu w beczce miodu”. „największą słabością tej rozprawy jest nie przestrzeganie przez Autora szeregu wymogów formalnych obowiązujących w pracy doktorskiej. (transkrypcja, akronimy, nazewnictwo, przypisy, odnośniki, prezentacja bibliografii, itd.). Trudno jednak zwolnić z odpowiedzialności za to, opiekuna naukowego, chociaż w moim przekonaniu należy w pierwszym rzędzie odnieść te uwagi do promotora pomocniczego, co wynika z oczekiwań wobec doktorów powoływanych na te funkcję.

* * *

Pragnę pogratulować doktorantowi sukcesu „przygody naukowej” w dziedzinie, która nie jest jego specjalnością (politologia, stosunki międzynarodowe), Przedstawiona rozprawa jest na wysokim poziomie merytorycznym, inspirująca, zmuszająca do ponownego wnikliwego, krytycznego przemyślenia fenomenu przykładu KRL-D, nie tylko w aspekcie „*casus studies*”, ale w sensie uniwersalnym badania wielowymiarowego zjawiska

---

Lin Biao, czy Yuan Shikai. Ww. odstępstwa od przyjętych zasad powinny być wyjaśnione w nocie prezentującą przyjętą transkrypcję. .

„upadających państw”. Nie sposób nie łączyć tej pozytywnej oceny przedstawionej rozprawy z osobą opiekuna naukowego - promotora prof. dr hab. Waldemara J. Dziaka.

Przygotowując ją autor wykazał się rozległą wiedzą szczegółową oraz zdolnością opracowania konkretnego problemu badawczego zgodnie z zasadami poznania naukowego właściwymi dla nauki o stosunkach międzynarodowych. Nie przekreślają tej oceny uwagi dotyczące pewnych niedociągnięć i braków formalnych, potknięć i błędów w niektórych jej partiach. Jestem przekonany o celowości wydania jej drukiem. Jednak bez skorygowania jej niedostatków i solidnej redakcji całości ta rozprawa nie powinna być - publikowana.

Rozprawa doktorska mgr Krzysztofa Sajewskiego spełnia wymogi określone w ustawie z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym. Wnioskuje więc o dopuszczenie mgr do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jan Rowiński

